

Consideratii privind masura preventiva a arestului la domiciliu

Avocat drd. Nicolae Babeanu

I. Notiuni introductive

Conform art. 221 c.p.p. masura arestului la domiciliu consta in obligatia impusa inculpatului ca, pe o perioada determinata, sa nu paraseasca imobilul unde locuieste fara permisiunea organului judiciar care a impus aceasta masura.

In scopul bunei desfasurari a procesului penal, al impiedicarii sustragerii inculpatului de la urmarirea penala sau de la judecata, ori pentru ca acesta sa fie impiedicat sa savarseasca o noua infractiune, judecatorul de drepturi si liberati, judecatorul de camera preliminara sau instanta de judecata poate dispune luarea masurii arestului la domiciliu.

La fel ca si masura arestului preventiv, masura arestului la domiciliu poate fi luata incepand cu faza de urmarire penala continuand cu camera preliminara si sfarsind cu judecata.

Disponerea acestei masuri se poate face numai daca din probe rezulta suspiciunea rezonabila ca inculpatul a savarsit o infractiune si exista una sau cumulativ mai multe din urmatoarele situatii:

- inculpatul a fugit sau s-a ascuns in scopul de a se sustrage de la urmarirea penala sau judecata ori a intreprins demersuri in acest sens;
- inculpatul incearca sa influenteze un alt participant la comiterea infractiunii, un martor, un expert sau sa distruga, sa altereze, sa ascunda

ori sa sustraga mijloace materiale de proba sau sa determine o alta persoana in acest sens;

- inculpatul exercita presiuni asupra persoanei vatamate sau incerca sa realizeze o incercare frauduloasa cu acesta;
- in cazul in care exista suspiciunea rezonabila ca, dupa punerea in miscare a actiunii penale impotriva sa, inculpatul a savarsit cu intentie o noua infractiune sau pregateste savarsirea unei noi infractiuni;

Distinct fata de masura arestarii preventive, in cazul arestului la domiciliu nu se aplica prevederile art. 223 alin. 2 c.p.p.

Conditiiile dispunerii arestului la domiciliu trebuie analizate tinandu-se cont de persoana si conduita inculpatului inainte si dupa comiterea infractiunii, scopul masurii preventive, varsta, sanatatea si situatia familiala a inculpatului si nu in ultimul rand, gradul de pericol al infractiunii.

Ca si conditie negativa, masura arestului la domiciliu nu poate fi dispusa cu privire la inculpatul fata de care exista o suspiciune rezonabila ca a savarsit o infractiune asupra unui membru al familiei si fata de inculpatul care a fost condamnat definitiv pentru infractiunea de evadare. In prima situatie, cand exista suspiciunea rezonabila ca inculpatul a savarsit o infractiune impotriva unui membru al familiei, legiuitorul a avut in vedere protejarea membrului de familie, intrucat starea de arest se executa in locuinta sa alaturi de ceilalti membri ai familiei. Totodata legiuitorul a stabilit ca arestul la domiciliu nu se poate dispune fata de un inculpat care a fost condamnat definitiv pentru savarsirea infractiunii de evadare, raportat la faptul ca aceasta masura a arestului la domiciliu nu se poate realiza printr-o supraveghere permanenta, 24 de ore din 24, cu atat mai mult cu cat arestul la domiciliu reprezinta mai mult „o obligatie” de a nu parasi limita teritoriala a domiciliului iar inculpatul poate incalca aceasta obligatie.

In tot cursul procesului penal inculptul fata de care s-a dispus masura arestului la domiciliu are urmatoarele drepturi:

- dreptul de a nu da nicio declaratie atragandu-i-se atentia ca, daca refuza acest lucru nu va suferi nicio consecinta nefavorabila iar daca va da declaratie, aceasta poate fi folosita impotriva sa;
- dreptul de a fi informat cu privire la acuzatia care i se aduce si incadrarea juridica a faptei;
- dreptul de a consulta dosarul;
- dreptul de a propune administrarea de probe, de a pune concluzii si a ridica exceptii;
- dreptul de a formula orice alte cereri ce tin de solutionarea laturii penale si civile a cauzei;
- dreptul de a beneficia in mod gratuit de interpret atunci cand este cazul;
- dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale;
- alte drepturi prevazute de lege;

Imediat dupa dispunerea masurii arestului la domiciliu, inculpatul are dreptul de a incunostinta personal sau de a solicita organului judiciar care a dispus masura, sa incunostinteze un membru al familiei sale ori o alta persoana despre luarea acestei masuri. In cazul in care persoana fata de care s-a dispus arestul la domiciliu nu este cetatean roman, acesta are dreptul de a incunostinta misiunea diplomatica ori oficiul consular al statului al carui cetatean este ori a unei organizatii umanitare internationale. In acest din urma caz inculpatul poate uza de acest drept in cazul in care acesta nu doreste sa beneficieze de asistenta autoritatilor din tara sa de origine, in situatia in care este refugiat sau se afla sub protectia unei organizatii umanitare. Incunostintarea se face intocmindu-se un proces-verbal in acest sens.

Pe langa drepturile enumerate anterior, inculpatul fata de care s-a dispus masura arestului la domiciliu are dreptul de a beneficia de asistenta medicala de urgenta, dreptul de a cere, in orice moment, revocarea sau inlocuirea acestei masuri cu o alta masura preventiva.

II. Luarea masurii arestului la domiciliu de catre judecatorul de drepturi si libertati.

In cursul urmaririi penale procurorul de caz poate propune, prin referat motivat, luarea fata de inculpat a masurii arestului la domiciliu. In cursul urmaririi penale, competent pentru a dispune luarea acestei masuri o are judecatorul de drepturi si libertati de la instanta careia i-ar reveni competenta sa judece cauza in prima instanta. In acest sens, procurorul inaintea judecatorului de drepturi si libertati referatul cu propunerea de luare a masurii arestului la domiciliu impreuna cu dosarul cauzei. In termen de 24 de ore de la sesizarea procurorului, judecatorul de drepturi si libertati fixeaza termen si citeaza inculpatul. Lipsa acestuia nu impiedica luarea acestei masuri de catre judecatorul de drepturi si libertati. Daca inculpatul este prezent, judecatorul de drepturi si libertati il poate audia. Luarea masurii arestului la domiciliu implica atat participarea obligatorie a procurorului cat si asistenta juridica obligatorie a inculpatului.

Dupa judecata care are loc in camera de consiliu, judecatorul de drepturi si libertati poate admite sau poate respinge propunerea procurorului prin incheiere motivata.

In cazul in care impotriva solutiei, inculpatul sau procurorul nu formuleaza contestatie, in termen de 24 de ore de la expirarea termenului de declarare a contestatiei, dosarul cauzei se restituie organului de urmarire penala.

In cazul in care judecatorul de drepturi si libertati respinge propunerea de luare a masurii arestului la domiciliu, acesta poate dispune o alta masura preventiva si anume controlul judiciar sau controlul judiciar pe cautiune, daca sunt indeplinite conditiile cerute de lege pentru luarea masurii amintite.

III. Luarea msurii arestului la domiciliu de catre judecatorul de camera preliminara sau instanta de judecata.

Conform art. 330 c.p.p. atunci cand urmarirea penala este terminata iar procurorul dispune sesizarea instantei prin rechizitoriu si trimiterea in judecata a inculpatului, actul de sesizare poate contine si dispozitii referitoare la masurile preventive. In acest sens rechizitoriul poate cuprinde si propunerea de luare, mentinere, revocare sau inlocuire a unei masuri preventive.

In procedura de camera preliminara, judecatorul de camera preliminara poate dispune luarea masurii arestului la domiciliu fata de inculpat. In astfel de situatii judecatorul de camera preliminara verifica legalitatea si temeinicia masurii arestului la domiciliu. La luarea in calcul a acestei verificari, judecatorul de camera preliminara trebuie sa aiba in vedere, din oficiu, daca subzista temeiurile care au determinat luarea, prelungirea sau expirarea duratei acesteia, cu citarea inculpatului. Verificarea se poate face si in lipsa inculpatului in cazul in care acesta se afla internat in spital si, din cauza sanatatii nu poate fi adus in fata judecatorului de camera preliminara dar numai in prezenta avocatului acestuia caruia i se da cuvantul pentru a pune concluzii.

Verificarea masurii arestului la domiciliu dispuse in procedura de camera preliminara se face periodic dar nu mai tarziu de 60 de zile.

Impotriva incheierii prin care s-a dispus luarea masurii arestului la domiciliu in cursul urmaririi penale, inculpatul poate formula contestatie conform art. 204 c.p.p.

Impotriva incheierii prin care s-a dispus luarea masurii arestului la domiciliu in procedura de camera preliminara, inculpatul poate formula contestatie conform art. 205 c.p.p.

In astfel de situatie inculpatul poate formula contestatie in termen de 48 de ore de la pronuntare sau, dupa caz, de la comunicare. Contestatia se depune la judecatorul de drepturi si libertati/judecatorul de camera preliminara care a

pronuntat incheierea atacata. Contestatia se inainteaza impreuna cu dosarul de urmarire penala, judecatorului de drepturi si libertati/judecatorului de camera preliminara de la instanta ierarhic superioara, in termen de 48 de ore de la inregistrare. Contestatia formulata impotriva incheierii nu este suspensiva de executare.

IV. Modificarea obligatiilor masurii arestului la domiciliu.

Modificarea obligatiilor masurii arestului la domiciliu poate fi dispusa atat in cadrul procedurii de verificare a masurii preventive cat si la cerere. Astfel, in temeiul art. 221 alin. 6 c.p.p., la cererea scrisa si motivata a inculpatului, judecatorul de drepturi si libertati, judecatorul de camera preliminara sau instanta de judecata, prin incheiere, ii poate permite inculpatului parasirea domiciliului pentru ca acesta sa se prezinte la locul de munca, la o institutie de invatamant, pentru a-si procura mijloace de subzistenta. Toate acestea daca sunt necesare pentru realizarea unor drepturi ori interese legitime. Modificarile sunt strict determinate pe o anumita perioada de timp iar deplasarea trebuie sa se faca pe un itinerariu stabilit de organele judiciare.

In baza unei aprobari prealabile obtinute din partea organului judiciar care a dispus masura sau in fata caruia se afla cauza la momentul respectiv. Aceasta cerere, facuta de inculpat in scris, trebuie sa fie temeinic motivata, oportunitatea admitterii sau respingerii ei fiind lasata la aprecierea organului judiciar sesizat. Astfel de cazuri temeinice, care pot conduce la permisiunea de a parasi imobilul (periodic, dupa un anumit program strict determinat), sunt:

- prezentarea la locul de munca;
- prezentarea la cursuri de invatamant sau de pregatire profesionala;
- prezentarea la activitati similare;
- procurarea mijloacelor esentiale de existenta;

- alte situatii temeinic justificate, pentru o perioada determinata de timp, daca acest lucru este necesar pentru realizarea unor drepturi ori interese legitime ale inculpatului;¹

V. Continutul masurii arestului la domiciliu.

In principal, masura arestului la domiciliu consta in obligatia inculpatului de a nu parasi domiciliul fara permisiunea organului judiciar care a dispus masura. Pe langa aceasta obligatie principala, in timpul arestului la domiciliu inculpatul are urmatoarele obligatii secundare:

- Sa se prezinte in fata organului de urmarire penala, a judecatorului de drepturi si liberati, a judecatorului de camera preliminara sau a instantei de judecata, ori de cate ori este chemat
- Sa nu comunice cu persoana vatamata, partea civila sau membri de familie a acesteia, cu alti participanti la comiterea infractiunii, cu martorii ori expertii, precum si cu alte persoane stabilite de catre organele judiciare care au dispus masura. Ca masura suplimentara judecatorul de drepturi si libertati, judecatorul de camera preliminara sau instanta de judecata poate dispune ca pe durata arestului la domiciliu inculpatul sa poarte permanent un sistem electronic de supraveghere.

In cuprinsul incheierii sunt prevazute in mod expres obligatiile pe care inculpatul trebuie sa le respecte. In caz de nerespectare a obligatiilor masura arestului la domiciliu poate fi inlocuita cu masura arestului preventiv.

Chiar daca permisiunea parasirii domiciliului se face doar cu acordul judecatorului care a dispus masura arestului la domiciliu, exista si cazuri speciale cand inculpatul poate parasi domiciliul fara incuviintarea organului

¹ Noul Cod de procedura penala (comentat)- Nicolae Volonciu, Andreea Simona Uzlaui- Editura Hamangiu 2014

judiciar. Aceste cazuri sunt in situatii de urgenta cand inculpatul, pentru motive intemeiate, poate parasii domiciliul fara incuviintarea judecatorului care a dispus masura sau fara incuviintarea organului judiciar desemnat cu supravegherea sa. Imediat dupa incetarea situatiei de urgenta inculpatul are obligatia de a informa organele judiciare desemnate cu supravegherea sa.

In aceasta situatie se pune problema cu privire la existenta „motivelor intemeiate si a cazurilor urgente” care ar justifica parasirea imobilului de catre inculpat fara a avea o permisiune prealabila din partea organului judiciar. Raspunsul il gasim in cuprinsul Legii 254/2013 privind executarea pedepselor si a masurilor preventive dipuse de catre organele judiciare care, in cuprinsul art 127, stabileste care sunt acele cazuri urgente care ar permite sau justifica parasirea imobilului fara aprobare prealabila.

Se află în situația prevăzută la art. 221 alin. (7) din Codul de procedură penală, inculpatul care a părăsit imobilul pentru a salva de la un pericol imediat viața, integritatea corporală sau sănătatea sa ori a altei persoane sau un bun important al său ori al altei persoane sau un interes general. În aceste situații, organul de supraveghere verifică realitatea și temeinicia motivelor invocate.²

VI. Durata masurii arestului la domiciliu.

In cursul urmaririi penale arestul la domiciliu poate fi luat pe o perioada de cel mult 30 de zile. Arestul la domiciliu poate fi prelungit in cursul urmaririi penale, fiecare prelungire neputand sa depaseasca 30 de zile, numai daca se mentin temeiurile care au determinat luarea acestei masuri sau au aparut

² Art. 127 din Legea 254/2013 privind executarea pedepselor si a masurilor preventive dipuse de catre organele judiciare

temeiuri noi. Durata maxima a arestului la domiciliu in cursul urmaririi penale, este de 180 de zile.

In comparatie cu masura arestului preventiv, masura arestului la domiciliu da posibilitatea inculpatului de a avea un program zilnic flexibil, in limita domiciliului, are dreptul de a comunica, de a se informa, are dreptul de a fi vizitat, vizite care nu trebuie sa se desfasoare dupa un anumit program si nu va fi pazit 24 de ore din 24.

In analiza masurii preventive a arestului la domiciliu este foarte important a se avea in vedere si prevederile Legii 254/2013 privind executarea pedepselor si a masurilor preventive dispuse de catre organele judiciare.